

Hogyan lehet az iskolából a második otthon? - Az iskolai kötődés vizsgálata középiskolai tanulók körében

Virányi Barbara, Szabó Éva

Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

E-mail: viranyibarbara@citromail.hu, szeva64@gmail.com

Absztrakt

Az iskolai kötődés összetett jelenség, több tényező együttes hatása alakítja. Ezzel a témával a nemzetközi szakirodalom igen kiterjedten és régóta foglalkozik (GOTTFREDSON, FINK, & GRAHAM, 1994; HRISCHI, 1969; MOODY & BEARMAN, 1998), a hazai kutatások viszont kevésbé fókuszálnak erre a területre. A kutatás fő célja az elővizsgálatok során kialakított Iskolai kötődést mérő kérdőív nagy mintán való alkalmazhatóságának igazolása, a nemzetközi szakirodalomban ismert összefüggések vizsgálatával (az iskolai kötődés pozitív kapcsolata az iskolai aktivitással, szabálykövetéssel és tanulmányi teljesítménnyel). A kutatásban középiskolai tanulók vettek részt (N=350, átlag életkor=16,45). A vizsgálat eredményei alapján az iskolai kötődés mérésére kialakított kérdőív a gyakorlatban alkalmazhatónak ígérkezik, a módszer alkalmas az iskolai kötődés főbb elemeinek vizsgálatára. A nemzetközi szakirodalomból ismert összefüggések alátámasztást nyertek. A kérdőív alkalmazási területe az iskolapszichológiai gyakorlat és az iskolai szervezetfejlesztés, felhasználható diagnosztikus céllal, vagy iskolák összehasonlítására is.

Kulcsszavak: iskolai kötődés, iskolához való viszony, iskolai környezet, tanulmányi teljesítmény

A tankötelezettség időszakában a gyermekek idejük javarészét az iskolai intézményben töltik. Az iskola elsődleges feladata az oktatás, de emellett sokkal több hatás éri itt a tanulókat: a társas interakciók során fejlődnek a szociális készségeik, önismeretük és személyiségük (KONTA & ZSOLNAI, 2002). Ennek fényében meghatározó szerepe lehet annak, hogy milyen légkör uralkodik az intézményben, milyen személyek veszik a diákokat körül (pedagógusok illetve a kor-

társ csoport). A kötődés tágabb értelmezése alapján nem csak személyek között alakulhat ki kötődés, hanem csoportok és szervezetek irányába is megjelenhet. Az iskolai intézményben új személyközi kapcsolatok jönnek létre, kialakul a pedagógusokhoz való kötődés és baráti kötődések a kortársakkal. Ezeket a kötődéseket is ugyanazok a motívumok alakítják ki és tartják fent, mint az elsődleges kötődést: a biztonságérzet, ragaszkodás és a szeretet. Az iskola feladata továbbá bizonyos értékek közvetítése is, ezen értékek elfogadása és belsővé tétele esetén kialakul az érték-kötődés (ZSOLNAI, 2001). Az iskolához erősebben kötődő diákok jobban elfogadják az uralkodó normákat és értékeket illetve erőteljesebben akarnak megfelelni az elvárásoknak is (JENKINS, 1997). Mindezek alapján igen lényeges, hogy az iskolában jelenlévő társas és környezeti hatások milyen mértékű iskolai kötődést eredményeznek.

Az iskolai kötődés számos területen igen nagy jelentőséggel bír. Hozzájárulhat ahhoz, hogy megfelelő önértékeléssel és önbecsüléssel rendelkezzen a gyermek (KUMPFER & TURNER 1990). A tanulmányi teljesítménnyel is kapcsolatban áll: az erősen kötődő diákok tanuláshoz való viszonya pozitívabb, jobban teljesítenek, erősebben próbálnak javítani, tökéletesíteni teljesítményükön. (JOHNSON, CROSNÖE & ELDER, 2001; WIATROWSKI, HANSELL, MASSEY, & WILSON, 1982). Az iskolai kötődés hatást gyakorol a szabálykövetésre is, összekapcsolódik az iskolai szabályok elfogadásával. Az alacsony szinten kötődő diákoknál gyakoribb a fegyelmezetlenség, az iskolai tulajdon rongálása, az iskolakerülés, tiszteletlenség a tanárok és társaikkal szemben (SIMONS-MORTON, CRUMP, HAYNIE, & SAYLOR, 1999).

Az iskolai kötődés definiálása

Elsőként, HRISCHI (1969) a szociális kontroll elméletének megalkotásakor definiálta az iskolai kötődést. Meghatározása alapján az iskolai kötődés a tanuló részéről megjelenő pozitív érzelmi kapcsolat, amely abban nyilvánul meg, hogy mennyire szereti az iskolát és talál-e érdeklődésének megfelelő tevékenységet az iskola keretein belül. Később a kötődést két fő, különálló faktorra különítette el. Az első faktorba – kötődés az iskolához – tartoznak az intézménnyel kapcsolatos érzések (odatartozás, büszkeség, biztonság, kényelem érzése). A második faktor – kötődés a személyekhez –, pedig az iskolában dolgozó személyek iránti pozitív érzéseket (szeretet, tisztelet, elismerés) és a velük való pozitív kapcsolatokat jellemzi.

E fogalmi rendszer, viszont nem állandósult, van, aki szűkebb aspektusban vizsgálja, míg más tágabb értelmezésben tanulmányozza az iskolai kötődést. Vannak definíciók, amelyek egyetlen tényezőre fókuszálnak, például a tanár-diák viszony alapján határozza meg az iskolai kötődést (GOTTFREDSON, FINK, & GRAHAM, 1994). A szélesebb alapokra helyezett definíciókban több szempont szerepel, a szociális kapcsolatok is előtérbe kerülnek, az, hogy a tanuló mennyire nyitott társaira, tanúsít-e érdeklődést másokkal szemben és ápolja-e szociális kapcsolatait (LIBBEY 2004). MOODY és BEARMAN (1998) három szempont alapján közelíti meg a témát. A fogalmukban megjelenik a pozitív érzelmi viszonyulás, az intézménnyel való azonosulás illetve a jól működő közösségi kapcsolatok. Az iskolai kötődés egy olyan érzelmi állapot, melynek során a tanuló azonosul az iskolájával, ahol megtalálja a helyét, a részének érzi magát, és kialakít az intézményen belül közösségi kapcsolatokat.

Kutatásunk során elsősorban a MOODY és BEARMAN (1998) féle meghatározásra támaszkodtunk, mivel véleményünk szerint az iskolai kötődés fogalmát ez a definíció összegzi a legtöbb területre kiterjedően.

Az iskolai kötődés mérése

Az iskolai kötődés szakirodalmában megjelenő kutatások túlnyomó többsége kérdőíves módszerrel vizsgálja a jelenséget. Az iskolai kötődés definíciói szolgáltatták az elméleti háttérrel a kutatásokhoz, és mivel a meghatározásokban különbségek jelentek meg, ezért számos kutató saját mérőeszközt alkotott a méréséhez. A kérdéscsoportok egymástól eltérő mértékben, szűkebb illetve tágabb területre fókuszálnak, van, amely a kötődés egy-egy speciális részterületére tejed ki, míg máshol átfogóbb, több területre kiterjedő kérdésekkel vizsgálják azt. HRISCHI (1969) szerint az iskolai kötődés mértéke leginkább azon kérdés alapján mérhető le, hogy „mennyire szereted az iskolát?”. Mások inkább a tanárok tiszteletét és véleményének fontosságát tekintik az iskolai kötődés legjobb mutatójának (GOTTFREDSON et al., 1994). De megjelenik a szociális elfogadottságot hangsúlyozó megközelítés is, például annak elemzése, hogy van-e olyan személy az iskolában aki, kedveli a diákot (LIBBEY, 2004). MOODY és BEARMAN (1998) három területet érintő kérdéssort használt. Az első kérdéscsoport arra vonatkozott, hogy mennyire érznek közel magukhoz iskolai személyeket, a második, hogy mennyire boldogok az iskolában, a harmadik rész pedig, hogy mennyire érzik azt, hogy az iskola részei.

Az iskolai kötődés mérésére alkalmas magyar nyelvű kipróbált vagy sztenderdizált kérdőív jelenleg nincsen, ezért a kutatásunk fő célja az volt, hogy létrehozzunk egy olyan mérőeszközt, amely alkalmas lehet ennek a területnek a vizsgálatára, alapja lehet egy későbbi sztenderdizálási eljárásnak. A kérdőív megalkotásánál arra törekedtünk, hogy átfogó, több területre kiterjedő képet kaphassunk a diákok iskolai viszonyáról, és az iskolai kötődésük erősségéről.

A két szakaszos elővizsgálat első fázisa, 2009 tavaszi félévében zajlott. Az előzetes elméleti és empirikus szakirodalmakra támaszkodva (GOTTFREDSON et al., 1994; HRISCHI, 1969; LIBBEY, 2004, MOODY & BEARMAN, 1998) először egy 42 tételből álló kérdőív megalkotására került sor. A kérdőív egy részének összeállításához a Kósáné Ormai-Porkolábné Balogh-Ritók-féle Tanulás iránti attitűd kérdőívet és Kozéki-Entwistle-féle Iskolai motiváció kérdőívet vettük alapul (Tóth, 2000). A kérdőívben szereplő állításokról a vizsgálati személyeknek el kellett dönteniük, hogy mennyire igaz, mennyire vonatkozik rájuk és ezt négy fokú Likert-skálán kellett bejelölniük. Az állításokat öt alcsoportba soroltuk be, témakörök szerint, amelyek hipotéziseink szerint alkalmasak az iskolai kötődés mérésére: 1) az iskola iránt érzett általános attitűd, 2) tanárokhoz fűződő viszony, 3) iskolatársakkal való viszony, 4) tantárgyakhoz való viszony (az érdeklődési terület feltérképezésére), 5) iskolai környezettel kapcsolatos attitűd (a kényelem, és komfort érzet). A kérdőív tesztelése 85 fős tanulói mintán történt (átlag életkor=13,15, szórás=0,66). A reliabilitás vizsgálat alapján, a belső konzisztenciát mutató Cronbach alfa értéke 0,827 volt, amely az elfogadható tartományon belüli érték, így a kérdőívbeli nyert adatok alkalmasak voltak a további elemzésre. A faktoranalízis alapvetően megerősítette az öt főkomponens meglétét, de jó néhány állítás esetében azt láttuk, hogy több faktorhoz is kapcsolódik. Ezeket az itemeket sorra kihagyva megismételtük az eljárást, mindaddig, amíg öt tiszta faktort nem kaptunk. Így alakult ki a kérdőív 20 tételes változata.

Az elővizsgálat második fázisa 2010. január – február időszakában történt. Itt már a módosított (20 tételes) kérdőív tesztelésére került sor, 116 fős mintán (átlag életkor=14,26, szórás=1,18). A megbízhatósági mutató Cronbach alfa értéke 0,835-re módosult. A faktorok közt további átfedés mutatkozott. A további tesztelése folyamán láthatóvá vált, hogy az *iskola iránt érzett általános attitűd* faktor magasabb rendű faktor, interkorrelációt mutat az összes többi alfaktorial (1. ábra).

1. ábra: Az iskolai kötődés faktorainak mintázata

A vizsgálat célja és hipotézisei

A kutatás célja az iskolai kötődés mérésre kialakított kérdőív hatékonyságának vizsgálata. A mérőeszköz alkalmasságát, érvényességét a szakirodalomból ismert összefüggések vizsgálatával ellenőriztük. Ennek érdekében megvizsgáltuk, hogy az iskolai kötődés kapcsolatban áll-e a tanulmányi teljesítménnyel, az iskolai aktivitással és az iskolai normakövetéssel. Ezek mellett a kutatás érinti az iskolai kötődés, az életkor, és a középiskola típusa közötti kapcsolat összefüggésének vizsgálatát. A kutatási kérdésekhez tartozó hipotézisek a következők:

I. Az iskolai kötődés és az iskolai aktivitás között pozitív irányú kapcsolat áll fent, mivel HRISCHI (1969) szerint az iskolai kötődés egyik fontos tényezője, hogy a diák találjon érdeklődésének megfelelő tevékenységet az iskolában. Az erősen kötődő személyek nagyobb valószínűséggel vesznek részt tanórán kívüli tevékenységekben, illetve töltenek be iskolai tisztségeket.

II. Az iskolai kötődés és az iskolai normákhoz való alkalmazkodás között is pozitív kapcsolat várható, mivel azok a tanulók, akik kötődnek az iskolához azonosulnak az intézmény elvárásaival, elfogadják és alkalmazkodnak az iskola szabályrendszeréhez (JENKINS, 1997). Az erősen kötődő tanulóknak várhatóan kevesebb írásbeli elmarasztalásuk van, a dicséreteik száma pedig több.

III. Az előzetes kutatások alapján (JOHNSON, CROSNOE & ELDER, 2001; WIATROWSKI & mts., 1999) az iskolai kötődés és tanulmányi teljesítmény között kimutatható kapcsolat van, az erősen kötődő tanulók teljesítménye várhatóan jobb lesz.

Módszerek

Résztevők

A kutatásban 350 középiskolai diák vett részt, mindannyian ugyanazon a vidéki középiskola tanulói. A mintában 149 fiú és 201 lány volt, az átlagos életkor 16,45 (szórás=0,634). A diákok 10. és 11. évfolyamos tanulók voltak (198 tizedik évfolyamos és 152 tizenegyedik évfolyamos). A vizsgálati személyek önkéntesen vállalták a kutatásban való részvételt, fizetségben nem részesültek. A kutatás témája és típusa miatt etikai mentességben részesült, szülői beleegyezést nem igényelt. A mintába kerülés feltétele az évfolyam korlát volt, a homogén életkori csoport kialakítása érdekében.

Eszközök

A kutatásban kérdőíves módszert alkalmaztunk; az általunk kialakított 20 tételből álló Iskolai kötődést mérő kérdőívet kellett kitölteniük a vizsgálatban résztvevő diákoknak. A kérdőív a megbízhatóság érdekében pozitív illetve negatív állításokat is tartalmaz, amelyekről, el kell döntenie és négy fokú skálán jelölni, hogy mennyire igaz, mennyire vonatkozik rá. A kérdőívben belül szereplő állításokat a faktoranalízis alapján öt alcsoportba lehet besorolni a témakörök alapján, amelyek hipotéziseink szerint alkalmasak az iskolai kötődés mérésére. A kérdőívben szereplő alcsoportokat és hozzá tartozó példákat az 1. táblázat mutatja.

Alfaktorok	Példa item
1. az iskola iránt érzett általános attitűd	<i>Szeretek iskolában járni.</i>
2. a tanárokhoz való viszony	<i>Fontos nekem, hogy mit gondolnak rólam a tanárain.</i>
3. a kortársakhoz való viszony	<i>Sok barátom van az iskolában.</i>
4. a tantárgyakhoz való viszony	<i>Kevés érdekes tantárgyat tanulunk.</i>
5. az iskolai környezethez való viszony	<i>Általában otthonosan érzem magam az osztályteremben.</i>

1. táblázat: Az Iskolai kötődést mérő kérdőív alfaktorai

A kérdőív mellett az általános adatok felvételére is sor került (életkor, nem, évfolyam, szülők iskolai végzettsége). Ezek mellett egyéb, az iskolai élettel kapcsolatos kérdésekre is válaszoltak a tanulók: tanulmányi teljesítmény (egyéni megítélése és konkrét átlag), iskolán belüli elfoglaltságok száma (tudományos szakkörök, művészeti jellegű szakkörök, fakultációk, sport), iskolai tisztség betöltése, dicséret/büntetés száma.

Eljárás

A kérdőívek egyidejű felvétele jelenlétünkben, a középiskolában, 2010. április - május időszakában, osztályfőnöki órán zajlott. A kérdőíveken a kitöltéshez szükséges instrukció fel volt tüntetve, de a vizsgálat elején ennek szóbeli ismertetésére is sor került, hangsúlyozva az anonimitást, mely elősegítheti az őszintébb választást. A kérdőívek kitöltésére 35 perc állt a tanulók rendelkezésére.

Eredmények

Az iskolai kötődés kérdőív megbízhatósága

Az eredmények feldolgozásához, az SPSS statisztikai program 15.0 verzióját használtuk.

Az iskolai kötődést mérő kérdőív nem standardizált vizsgálati eszköz, így szükséges volt megbízhatósági próba alá vetni. A reliabilitás vizsgálat alapján, a belső konzisztenciát mutató Cronbach-alfa értéke 0,839, amely erős konzisztenciát jelez, így a kérdőívből nyert adatok alkalmasak a további elemzésre.

Az alfaktorok esetében az iskola iránt érzett általános attitűd, a kortársakhoz való viszony és a tantárgyakhoz való viszony alfaktorok mutattak kielégítő (0,6 feletti) Cronbach-alfa értéket. Az iskolai környezethez való viszony és tanárokhoz való viszony alfaktorok esetén, 0,5 feletti érték mutatkozott, amely az elfogadható tartományon belüli érték.

A faktoranalízis elvégzésekor, az ötfaktoros mintázat kirajzolódásához szükséges volt további négy tételt kihagyni, így 16 tétel alapján jelent meg az eredeti faktorok szerinti besorolás. A főkomponens elemzés varimax rotációval és Kaiser normalizálással történt.

A forgatás utáni teljes magyarázott variancia 59,055%, amely megközelítőleg eléri az elfogadható 60%-os értéket. A teljes magyarázott varianciához legerőseb-

ben az iskolához való viszony és a tantárgyakhöz való viszony al csoport járult hozzá. Ez a két komponens együttesen a teljes magyarázott variancia felét adja. A forgatás utáni teljes magyarázott varianciát a 2. táblázat mutatja.

Komponens	Elnevezés	Saját érték	Variancia (%)	Kumulatív %
1.	Iskolához való viszony	2,542	15,889	15,889
2.	Tantárgyakhöz való viszony	2,484	15,523	31,413
3.	Iskolai környezethez való viszony	1,591	9,946	41,358
4.	Kortársakhoz való viszony	1,477	9,228	50,587
5.	Tanárokhoz való viszony	1,355	8,469	59,055

2. táblázat: Forgatás utáni Teljes Magyarázott Variancia

Az iskolai kötődés tényezőinek kapcsolata

Az iskolai kötődés és a kérdőíven belül kialakított alcsoportok közötti kapcsolat feltérképezése Pearson-féle korreláció analízissel történt. A 3. táblázat a korreláció értékeit és a szignifikancia szintet mutatja az alfaktorok alapján.

	Iskola iránt érett ált. attitűd	Kortár- sak	Iskolai környe- zet	Taná- rok	Tantár- gyak
Iskolai kötődés össz-pontszám átlaga	,828(**)	,462(**)	,646(**)	,649(**)	,803(**)
Iskola iránt érett ált. attitűd	1	,132(*)	,346(**)	,408(**)	,657(**)

3. táblázat: Az iskolai kötődés és az alcsoportok közötti korreláció értéke és szignifikancia szintje. N=350, szignifikancia szint: ** p<0,01; * p<0,05

A Pearson-féle korreláció analízis eredménye szerint az iskolai kötődést mérő kérdőív valamennyi alcsoportja szignifikánsan pozitív korrelációt mutat az iskolai kötődés összesített átlag értékével. Az iskola iránt érzett általános attitűd faktor, pedig valamennyi alfaktorral szignifikánsan pozitív interkorrelációt mutat.

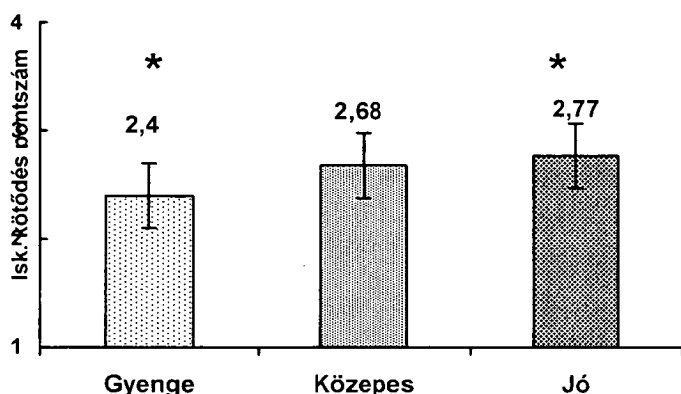
Az iskolai normákhoz való alkalmazkodás és az iskolai kötődés közötti összefüggések

A különböző típusú iskolai dicsérek illetve büntetések száma alapján létrehoztunk egy dicséret, illetve büntetés súlyozott indexet, amelyben annál nagyobb értékkel szoroztuk meg a dicséret/büntetés számát minél magasabb szintű, (szaktanár: 1x, osztályfőnök: 2x, nevelőtestület :3x, igazgató: 4x).

Az iskolai kötődés és a dicsérek illetve büntetések értéke közötti kapcsolat vizsgálata Pearson-féle korreláció analízissel történt. Az iskolai dicsérek és az iskolai kötődés között szignifikánsan pozitív korreláció jelent meg ($r=0,218$, $p<0,01$). Viszont az iskolai büntetések és az iskolai kötődés között nem jelent meg szignifikáns kapcsolat ($r=0,01$, $p=0,852$). Az eredmény részben igazolja a kutatás azon hipotézisét, hogy az iskolai kötődés és szabálykövetés között pozitív kapcsolat várható. Az erősen kötődő tanulóknak több dicséretük van, viszont az nem nyert igazolást, hogy kevesebb az írásbeli elmarasztalásuk.

A tanulmányi teljesítménnyel való összefüggések

A tanulmányi átlag alapján kialakítottunk egy jó ($jt.>3,8$), egy közepes ($3,8-2,8$), és egy gyenge teljesítményű ($gyt.<2,7$) csoportot. A három csoport összehasonlítása egyszempontos variancia analízissel történt. Az eredmények alapján szignifikáns különbség van a csoportok között az iskolai kötődés szintjében ($F(2)=4,65$, $MSE=0,851$, $p=0,01$). Az adatok további elemzése Tukey HSD post hoc teszttel történt. Az iskolai kötődés szintjében kimutatható szignifikáns különbség a gyenge és jó tanulói csoport között jelent meg ($p=0,021$). A tanulói csoportokban megjelenő különbségeket a 2. ábra mutatja.

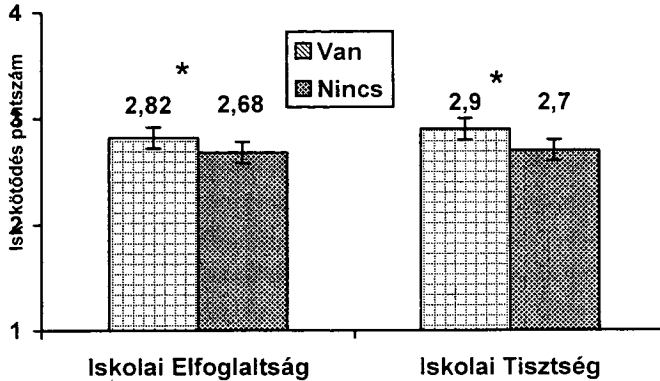
2. ábra: Az iskolai kötődés átlag pontszámai a tanulói csoportokban. A szignifikáns különbséget a * jelzi, ahol a $p < 0,05$. A szóródási mutató az átlag standard hibája.

Az iskolai aktivitás és az iskolai kötődés közötti összefüggések

Az iskolai aktivitás pontszámot a tanórán kívüli iskolai elfoglaltságok száma, az osztály tisztségek számának illetve az iskolai tisztségek számának összege alapján határoztuk meg. Majd az iskolai aktivitás és iskolai kötődés közötti kapcsolatot Pearson-féle korreláció analízissel vizsgáltuk. Az eredmények alapján az iskolai kötődés és az iskolai aktivitás között szignifikánsan pozitív kapcsolat van ($r=0,200$, $p < 0,01$).

Az iskolán belüli elfoglaltságok szempontjából kialakított csoportok összehasonlítására elvégzett független mintás t-próba eredményei is megerősítették ezt az összefüggést. A két csoport (nincs ilyen elfoglaltság: 211 tanuló, van ilyen elfoglaltság: 139 tanuló, szórás=0,03) között az iskolai kötődés erősségének szempontjából szignifikáns különbség jelent meg. Azoknak, akiknek van iskolán belüli egyéb elfoglaltsága szignifikánsabb erősebb a kötődése, azokhoz képest, akiknek nincs ($t(348) = -3,007$, $p = 0,003$).

Az iskolai tisztség betöltése alapján, hasonlóan két csoportra osztottuk a mintát (nincs: 286 tanuló; van: 64 tanuló, szórás=0,025). A két csoport között az iskolai kötődés erősségének szempontjából szignifikáns különbség jelent meg: azoknak, akiknek van iskolai tisztsége szignifikánsabb erősebb az iskolai kötődésük ($t(348) = -3,024$, $p = 0,003$). Az iskolai kötődés átlag pontszámait a 3. ábra mutatja.

3. ábra: Az iskolai kötődésben megjelenő különbségek az iskolai aktivitás alapján. A szignifikáns különbséget a * jelzi, ahol a $p < 0,05$. A szóródási mutató az átlag standard hibája.

Életkorral való összefüggés

Az életkorral való kapcsolat vizsgálata Pearson-féle korreláció analízissel történt, és szignifikánsan negatív kapcsolat jelent meg az iskolai kötődés és az életkor között ($r = -0,120$, $p < 0,05$). Az eredmény alapján elmondható, hogy az életkor előrehaladtával csökken az iskolai kötődés mértéke.

Megerősítő eredményt mutat az évfolyamok közötti különbségek vizsgálata, amely független mintás t-próbával történt. A 10. (N=198) és 11. évfolyamba (N=152) járók között szignifikáns különbség jelent meg az iskolai kötődés erősségében ($t(348) = 3,22$, $p < 0,01$). A 10. évfolyamba járóknak szignifikánsan magasabb az átlagos iskolai kötődés pontértékük.

Különbségek a középiskola típusa alapján

Mivel a mintában gimnáziumi (N=251) és szakközépiskolai (N=99) osztályok is voltak, így e két iskola típus közötti különbségek vizsgálatára is kiterjedt a kutatás, amely független mintás t-próbával történt. A két csoport között szignifikáns különbség jelent meg az iskolai kötődés szintjében ($t(348) = -3,518$, $p < 0,01$), a gimnáziumba járóknak átlagosan magasabb az iskolai kötődési szintjük.

Megvitatás

A vizsgálat eredményei alapján elmondható, hogy az iskolai kötődés mérésére kialakított kérdőív a gyakorlatban alkalmazhatónak ígérkezik. A reliabilitás vizsgálat igazolta a megbízhatóságát. A kérdőív hatásos mérőeszköznek bizonyult, az adatok statisztikai elemzésekor a korrelációs hatások kimutathatóak voltak. A nemzetközi szakirodalomból ismert összefüggések alátámasztást nyertek. Pozitív kapcsolat jelent meg az iskolai kötődés és az iskolai aktivitás, szabálykövetés és tanulmányi teljesítmény között. Így tehát elmondható, hogy a kérdőívben szereplő alcsoportok – az iskola iránt érzett általános attitűd, a társakhoz való viszony; tanár-diák viszony; tantárgyak iránti érdeklődés illetve az iskolai környezet – az iskolai kötődés mérésére alkalmas tényezők.

A kötődés tényezőinek ismeretében fontos a jól működő osztályközösség kialakítása, a jó tanár-diák viszony fenntartása, a diákok érdeklődési körének feltérképezése és ehhez kapcsolódó tevékenységek felajánlása. Az iskolai környezet esztétikusabbá és személyesebbé tételéhez, pedig jó lehetőséget biztosít a tanulók bevonása a környezet alakításba, aktivizálásuk, kreativitásuk kibontakoztatása.

Az iskolai kötődés vizsgálata a nemzetközi szakirodalomban már hosszú múlttal rendelkezik, igen fontosnak tartjuk, hogy a hazai kutatásokban is előtérbe kerüljön, mivel sok gyakorlati haszna lehet az iskolapszichológia és az iskolai szervezetfejlesztés területén.

Hivatkozások

- GOTTFREDSON, D. C., FINK, C. M., & GRAHAM, N. (1994). Grade retention and problem behavior. *American Education Research Journal*, 31 (4), 761-784.
- HIRSCHI, T. (1969). *The causes of delinquency*. Berkeley: The University of California Press.
- Jenkins, P. A. (1997). School delinquency and the school social bond. *Journal Research Crime Delinquency*, 34(3), 337-367.
- JOHNSON, M. K., CROSNOW, R., & ELDER, G. H., JR. (2001). Student's attachment and academic engagement: The role of race and ethnicity. *Sociology of education*, 74(4), 318-340.
- KONTA, I., & ZSOLNAI A. (2002). *A szociális készségek játékos fejlesztése az iskolában*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- KUMPFER, K. L., & TURNER, C. W. (1990-1991). The social ecology model of adolescent substance abuse: Implications for prevention. *The International Journal of the Addictions*, 25(4A), 435-463.

- LIBBEY, H. P. (2004). Measuring student relationship to school attachment, bonding, connectedness and engagement. *Journal of School Health, 74(7)*, 274-283.
- MOODY, J., & BEARMAN, P.S. (1998). Shaping school climate: School context adolescent social networks, and attachment to school. Unpublished manuscript.
- SIMONS-MORTON, B. G., CRUMP, A. D., HAYNIE, D. L., & SAYLOR, K. E. (1999). Student-school bonding and adolescent problem behavior. *Health Education Research, 14(1)*, 99-107.
- TÓTH, L. (2000). *Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez. Szöveggyűjtemény.* Debrecen: Kossuth Egyetemi kiadó.
- WIATROWSKI, M. D., HANSELL, S., MASSEY, C. R., & WILSON, D. L. (1982). Curriculum tracking and delinquency. *American Sociological Review, 47*, 151-160.
- ZSOLNAI, A. (2001). *Kötődés és nevelés.* Budapest: Eötvös.